

Кляцко Володимир Русланович
студент гр. ПОФГзм-21, ННІНОТ, ЗУНУ, м. Тернопіль
Булавинець Вікторія Михайлівна
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НА УПРАВЛІННЯ ОСОБИСТИМИ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ

У нинішніх економічних реаліях суттєво зростає роль окремої особи у здійсненні економічної діяльності загалом та прийнятті фінансових рішень зокрема, що, безумовно, зумовлює підвищений інтерес науковців і практиків до проблем розвитку особистих фінансів загалом та управління особистими доходами і витратами зокрема.

У свою чергу, процеси, пов'язані із управлінням особистими доходами і витратами, безумовно, потребують від громадян наявності хоча б елементарних фінансових знань і навиків, тобто передбачають формування достатнього рівня фінансової грамотності. То ж, зважаючи на «стрімку поширення фінансових відносин на усі сфери життєдіяльності людини, залучення до участі на фінансовому ринку усе ширшого кола приватних інвесторів, наявність низки інвестиційних ризиків при вкладанні коштів у різноманітні фінансові проекти» [6, с. 16], ці питання є надзвичайно актуальними в сучасних умовах. Причому слід акцентувати, що «вітчизняна фінансова наука, на превеликий жаль, вивченню фінансів домогосподарств належної уваги не приділяє, хоча у зарубіжних країнах – це доволі розвинений і перспективний напрямок наукових та академічних досліджень» [3, с. 274]. Відтак дослідження впливу фінансової грамотності на ефективність управління особистими доходами і витратами є вельми актуальним і досить своєчасним напрямом сучасних наукових розвідок у сфері фінансів.

Передовсім відмітимо, українські дослідники визначають фінансову грамотність насамперед як «сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами, а також здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень» [6, с. 19]. Тобто загалом під фінансовою грамотністю розуміють симбіоз трьох основних складових: знання, установки і навиків уміти застосовувати ці знання у практичному житті. Проте, на жаль, рівень фінансової грамотності наших громадян не є надто високим (ба більше: він є досить низьким, про що свідчать матеріали останніх досліджень) (рис. 1).

Цікавим є той факт, що показник індексу фінансової грамотності включає у себе три складові: рівень фінансових знань (за цією складовою наші співвітчизники отримали 4 бали), рівень фінансової поведінки (тут нам присвоїли 5,2 бала) і ставлення до фінансових понять, явищ і процесів (за цією складовою ми були оцінені лишень у 2,4 бала). Це дуже невтішна ситуація, позаяк «лише 43% дорослого населення в Україні правильно відповіли на мінімум п'ять із семи запитань на перевірку знань (що вважається

мінімальним цільовим показником) проти показника 56% в усіх країнах, які брали участь в опитуванні ОЕСР у 2016 р., та показника 51% для сусідів України» [5].

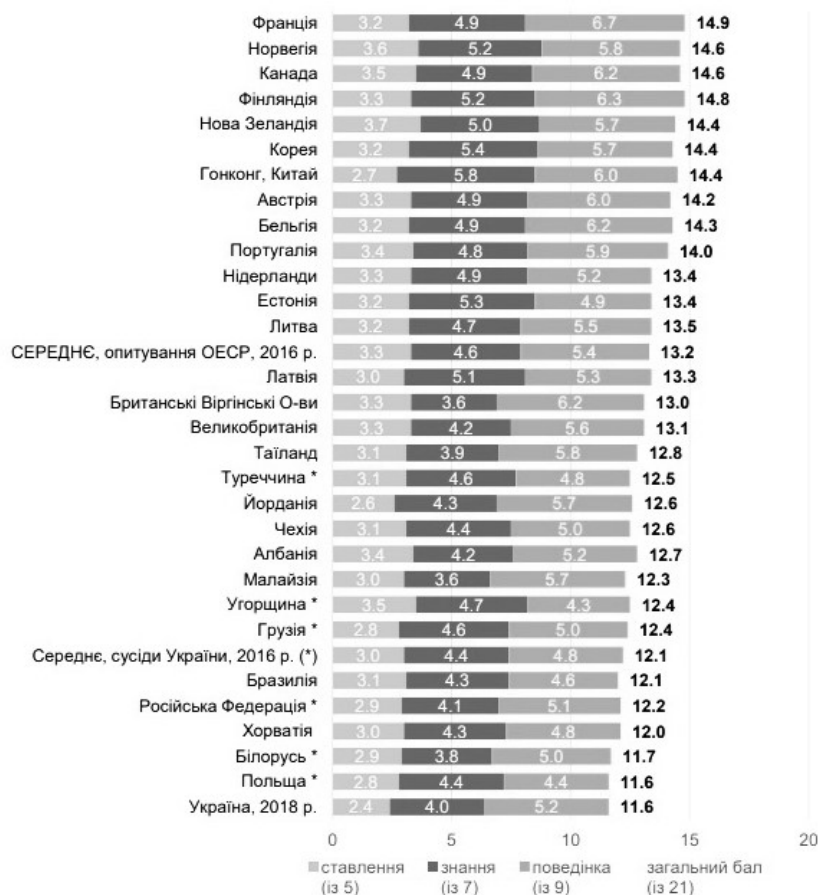

Рис. 1. Індекс фінансової грамотності в Україні та країнах ОЕСР [5]

За результатами вищезазначеного опитування дещо кращою виявилася ситуація стосовно поведінки наших співгромадян у сфері особистого фінансового планування, позаяк дослідження довело, що «82% українців пильно стежать за своїм бюджетом: з них 70% планує свої доходи та витрати, а 19% українців ведуть письмовий облік своїх витрат» [4] (табл. 1). А це вселяє оптимізм і подає надію на те, що справа із підвищенням рівня фінансової грамотності українців має усі шанси покращитися у перспективі.

Таблиця 1

Показники, що характеризують фінансову поведінку українців у сфері контролю за особистим бюджетом [4]

Дія	%
Планувати доходи та витрати	70%
Робити записи про витрати	19%
Тримати гроші для сплати рахунків окремо від грошей на щоденні витрати	27%
Робити записи про майбутні рахунки, щоб їх не пропустити	7%
Користуватися банківським додатком або інструментом управління грошовими коштами, щоб відстежувати витрати	6%
Налаштовувати автоматичні платежі для регулярних витрат	2%
НІЧОГО НЕ РОБИТИ	18%

(можливо зазначити декілька відповідей)

Відтак, абсолютно переконані, що значною мірою саме недостатній рівень фінансової грамотності українців зумовлює їхнє небажання цікавитися особистими фінансами, оптимізувати особисті доходи і витрати, а також здійснювати заощадження, що зрештою не сприяє зростанню особистого фінансового добробуту та уповільнює розвиток національної економіки. То ж у зазначеному контексті відрадним є факт запровадження в освітній процес закладів середньої освіти не факультативних (як це мало місце до недавнього часу), а обов'язкових уроків з підприємництва і фінансової грамотності, які визнано однією із базових компетентностей учнів Нової української школи.

Наостанок зазначимо, що процес підвищення рівня фінансової грамотності охоплює не лише навчання основам фінансових знань і фінансової культури, але й закладає основи майбутнього фінансового добробуту суспільства, позаяк саме фінансово грамотне покоління є надійним базисом формування потужного середнього класу в Україні, з яким вітчизняні науковці пов'язують «успішність подальших реформ, перспективи науково-технічного прогресу, інноваційного розвитку економіки та соціально-політичної стабільності українського суспільства» [2, с. 35].

Тож проблеми підвищення рівня фінансової грамотності українців не втрачають своєї актуальності та потребують належної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Індекс фінансової грамотності: яке місце посіла Україна – інфографіка. URL: https://education.24tv.ua/indeks-finansovoyi-gramotnosti-yake-mistse-posila-ukrayina-novini_n1537778.

2. Кізима Т. Домінанти становлення і розвитку середнього класу в контексті розбудови місцевих фінансів в Україні. *Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій* : монографія / За ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2008. С. 35-54. URL: [http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12087/1/Модернізація місцевих фінансів \(Кириленко О.П.\).pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12087/1/Модернізація_місцевих_фінансів_(Кириленко_О.П.).pdf)

3. Кізима Т. О. Доходи домогосподарств: інтерпретація сутності та проблеми детінізації. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону* : науковий збірник / за ред. І. Г. Ткачук. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. Вип. V. Т. 1 С. 274–280. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Aprer/2009_5_1/46.pdf.

4. Фінансова грамотність українців виявилася найгіршою. URL: <https://investory.news/finansova-gramotnist-ukrainciv-viyavilasya-najgirshoyu>.

5. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні : дослідження USAID, червень 2019 р. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2019/06/Financial-Literacy-Survey-Report_June2019_ua.pdf.

6. Юрій С. І., Кізима Т. О. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 16-25. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_12_02_016_uk.pdf.